

САРСЫН — ТУТААЧЧЫ КҮНЭ

Тутуу уонна сайдыы быстыспат ситимнэ-эктэр. Киһи аймах түн былыргыттан, бастаан боростуой да буоллар, дыһа-уот туттан, олохун усулуобуйатын тэринэн, олох олорон кэллэбэ. Олох кытта тэҥнэ кини тутууларын үлэлииргэ, олохторго табыгастаах гына ситэрэн-хоторон, саҥаттан-саҥаны айан, тутан, олоххо киллэрэн, сайыннаран испитэ. Оттон күн бүгүн республикабыт куораттарыгар, улуустарга, ону ааһан, тыа сиригэр нэһиликтэригэр эҥинэ бэйэлээх тутуулар, араас быһыылаах, сонун бырайыактаах мас, таас дыһалар, киһи харабын үөрдэр аныгылыы оҥоһуулаах объекттар үксү тутуулар. Кинилэр төрөөбүт дойдубут үлэ-хамнас да, культура да, экономика да өттүнэн сайдар суолга турарын кэрэһиттэрэ буолаллар.

Тутааччы күнэ буолары турдагына улуустуугар Дьакуускай куораттан "Үтүө дыһала" хамсааһын управлениетын начальнига И.С.Емельянов кэлэн барда. Кини улуустаабы капиталнай тутуу управлениетын начальнигын, улуус байылыгын тутуу бөлүгүрүстэригэр солбуйааччы А.М.Кириллин кытта сыдыан объекттары кэрийэн көрдүр, үлэ-хамнас хаамытын көрсөттүлөр. Итиэнэ биһиги хаһыаллыылар үлэстөрүн тутууларын кэрийдик сөбүлөстүлөр.

Улуус тутуулары, биллэрин курдук, икки суолунан: инвестиционной бюджеттан үбүлээн уонна норуот тутуутун ыһыматынан ытылла тураллар. Сыл аайы тутууга республикага билиэн оҥоһуллар. Ханан объект тутулуохтаабы, онно төһө үлэ ороскуоттаныахтаабы, кимнээх үлэлиэхтээхтэрэ, бырайыага барыта эрдэттэн бэлэмнэнэн, быһаарыллан, бигэрээн сыллаабы бюджетка киллэриллэр. Бу инвестиционной бюджеттан үбүлэнэр тутуулар буолаллар. Итиннэ саргы үлүс сылын ытыллар "Үтүө дыһала" хамсааһын чэрчитинэн эмиэ элбэх объект тутулан үлэбэ киирэр.

Быйылгы 2003 сыл бастагы агарыгар улуустуугар инвестиционной бюджет үбүлээнитигэр икки объект киирбитэ. Ол — 50 мистээх таас балыһа комплексы уонна икки 12-лин квартиралар хоту көһөрүлүү кыттылаахтарыгар аһамыт олохтор дьыа. Итиннэ таһынан убулуһулаах тренербит Д.П.Коркин төрөөбүтэ 75 сылынан кини музей-дыһтын тутуу уонна С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын өрөмүс эмиэ государственоттан үбүлэнилэр.

Таас балыһа комплексын тутуулар уопсайа 288 мөл. 414 тыһ. солкубайдаах үлэ ытыллыахтаах дьин аарылыбыта, ол иһиттэн бастагы учурагыгар 157 мөл. 90 тыһ. солк. Бүгүгү туругунан манна 70-ча мөл. солк. үлэ толорулуна, 45 мөл. солк. Үлэ министерствотыттан сааһааччыка көһөрүлэн турар. Тутуу генеральной подрадьчигынан "Севертектор" ХЭО (М.Н.Матвеев), сааһааччынан Тутуу министерствотын дирекцията (С.А.Шадрин) үлэлиилэр. Объект бастагы учурага бу дыһ сэттисини ыйгар үлэбэ киириэхтээх. Манна күн бүгүн 75 киһи үлэли-хамсы сыдыар.

Аһыт сылга бэлэстэммит хоту көһөрүлүү 60 сылына сибээстэн Чурапчы сализньэтигэр икки 12-лин квартиралар олохтор дьыа тутуула турар. Бу дыһалар көһөрүлүү кыттылаахтарыгар түгэстилилэхтэрэ. Тутуу генеральной подрадьчигынан "Чурапчестрой" ХЭО, сааһааччынан Тутуу министерствотын дирекцията буолаллар. Билигин бырайыак, үлэ хабаанан ааһар-суоттуур докумуоннара оҥоһула сыдыаллар.

Дьоһун тутууларбыт дьэндэһэн истиннэр

Сааһааччы "Чурапчестрой" ХЭО-ба 574 тыһ. солк. көһөрүтэ. Бүгүгү күнүбүс үлэ дыһалар савалларын түһүмүгэ бара турар, манна 7 киһилээх биригээдэ үлэлиир. Уопсайа 920 тыһ. солк. үлэ толорулуна. Тутуу бэрэ сиригэр бу аһыт ардактартан дэлби уу мустан, үлэ хаамыла бытаан.

Итиннэ саргы Д.П.Коркин музей-дыһтын тутууга 12 киһи үлэлиир. Бу олус сонун бырайыактаах тутуу. Бырайыага уонна сметкай докумуоннара оҥоһуллан бүтэн эрэллэр. Тутуу генеральной подрадьчигынан эмиэ "Чурапчестрой" ХЭО, субподрадьчигынан "Стиль" ХЭО (С.Т.Ноговицын), сааһааччынан улуустаабы капиталнай тутуу управлениета уонна инвесторынан "Нижне-Ленское" ААО буолаллар. Бүгүгү туругунан бу тутууга 5 мөл. 500 тыһ. солк. үлэ оҥоһулуна. Ол иһиттэн 3 мөл. 100 тыһ. солк. сааһааччык нөҥүө ааста. Музей-дыһ быйыл балаһан ыйгар дьэри олохну бүтэн үлэбэ киириэхтээх.

Чурапчы орто оскуолатын үлэбэ өттүлү уларытыыга, истинэтин бебэргөтүүгэ капиталнай өрөмүс үлэбэ ытылла тураллар. Манна 11 мөл. солк. үлэ ытыллыахтаах. Бүгүгү туругунан үлэбэ өттө өрөмүснэнэн бүтэ, аны үөрдэ дыһа сабаланыр дьэри истинэтин бебэргөтөн, 2-3 этээстэр ис оҥоһууларын бүтэриэхтэрэ. Бу объекка 18 киһилээх биригээдэ үлэли сыдыар. Материалаалыан хааччылыы үлэбэ, онон үлэ-хамнас аһаһамааччы барар. Өрөмүс генеральной подрадьчигынан "Геотехнология" ГУ, сааһааччынан Тутуу министерствотын дирекцията, инвестордарынан "Нижне-Ленское" ААО уонна Үөрдэ министерствота буолаллар.

Улуустуу киһи сализньэтигэр ыһнат бөһүөлэгэ тутуула турарын олохтохтор бары бэрэ билэллэр. Эдэр специалистары дьыалиир, олохсатар, кинилэри ойуур тутууттан улуус дыһалатын, капиталнай тутуу управлениетын көбүлэһинноринан сүрдэх үлэбэ бырайыак оҥоһуллубута. Билигин үлэбэлэр быһылланнар 10 дьыа савалтын түһүмүгэ үлэ бара турар. Итинтэн үлэ Чурапчытаабы суолу өрөмүснүүр-көрөр ГУП, иккин "Олорор дьыа-коммунальнай хаһаайыстыбага уонна энергетикага" ГУП Чурапчытаабы филиала, бири капиталнай тутуу управлениета, бири майы таһастыыр комбинат уонна үлэ чаһынай ыаллар ытыллар. Бу 10 дьыа барыта чаһынай олохтор дьыалэри тутуу (ИЖС) салаатынан аһырдых ыйын ортого үбүлэнибэ. Бөһүөлэ бастагы дьыалэрин быйыл олоххо киллэрэргэ былааныммыт, —

дьин Афанасий Михайлович иһитиннэрда.

Оттон "Үтүө дыһала" хамсааһын республикага уонна улууска хаамытын тутуулар Иван Софронович манна кэрийдэр.

Аһыт сылларга "Үтүө дыһала" хамсааһын чэрчитинэн республика үрдүнэн үлүс объекттар үлэбэ киирийдэр. Чурапчы уонна Мэнэ-Хаҥалас улуустарга хаһы да сылын субурунчу үлэбэ көрдөрүлүлэхтэр. Кырдык, бу улуустар дьон-сэргэтэ түмсүүлээхтэрин, бары бири өйгө-санаага кэлэн төрөөбүт түөлбэлэрин сайыннаран тутууга үлэли-хамсы олохторун көрдөрбүттэрэ. Ол курдук, чурапчылар барыта 59 улахан объекка тутан үлэбэ киллэрдигит. Аны билигин 30-ча улахан объекка үлэ сабаланын, тутуу бара турар.

Хамсааһын быйылгыттан "Үтүө дыһала" дьин буолбакка, "Нэһилиэмим сагалыы көстүүтэ" дьин саҥа девизтээх ытыллар. Үлэбэ сүннэ эмиэ уларытылардаах. Ол курдук, хаарбах, эргэ тутуулары көтүрүү, бөһүөлэ киһи ыраастааһын, тэрилтэ тутууларын, чаһынай дьыалэри тутсаран оҥоруу, биһата, бөһүөлэ ис көстүүтүн өрө көтөбүгэ үлэбэ барыахтара. Тутуулар да ытыллыахтара, ол гынан баран, эрдэ сабаланыт иһинэ нэһилик олохтор суолталаах, улахан эрэ объекттар өйөнүктэрэ.

Быйыл Чурапчы улуустууттан 15 объект бигэрээнэн былаанга киирбитэ. Улаханнарын аһаһаһаахха, Одьулуунга Сынныалаах киһи, Хатылыга алын

сүлүх оскуола, Хоттободо балыһа, Хадыарга үлүһүн, Баһыга таһаар дьытин реконструкцията. Бири былаанга киирбит улахан тутуу — Чурапчы сализньэтин культурнай-спортивнай комплексы тутуулан бүтэн комиссияга туттарылына. Итиннэ саргы бу хамсааһын иһитин Чурапчы сализньэтигэр хоту көһөрүлүү 60 сылыгар аһамыт Мемориал бүтэриллэхтээх. Бу улуус истинэтин бири аһамытынныа, ырахан кэмгэ кыһаһаны көрсүбүт көлүбэбэ ытыктабыл, сүгүрүү бэлэстэ буоларынан политическай да, философскай да суолтата улахан. Онон балаһан ыйын 19 күнүгэр дьэри хайаан да бүтэриллэхтээх. Итиэнэ Чурапчы, Мэнэ-Хаҥалас ыраһаһаатын тутсаран оҥоруу эмиэ киирэр.

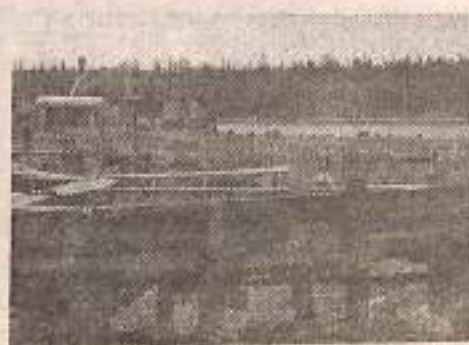
Быйыл "Үтүө дыһала" хамсааһын нөҥүө ытыллар дыһалларга дьин республика үрдүнэн 30 мөл. солк. көрүлээн, улуустарынан 120 объекка тымырылыбыта. Итинтэн 74-дэ бу сыл иһинэн комиссияга булгуччу туттарылыахтаахтар. Манна СР Правительствота уонна Ил Түмэн өйөөннөр 15 мөл. солк. эһи көрүлүлэхтээх.

Уопсайынан, бу хамсааһын республика бюджеттар улахан туһалаабын көрдөрбүтэ. Оннох инвестицияттан үбүлэнэр тутуулартан норуот тутуутун объекттары 3-4 төгүл чөлүкүтүк бараллар. Ол тоҕото биллэр — тутуу матириалаалын нэһилиэһэ бэйэтэ булунар. Россия 89 регионуттан манна хамсааһын биһиги Сахабыт сиригэр эрэ тэрэһиннэхтик ытылла турар. "Үтүө дыһаланы" дьон-сэргэ өйөөтө, өйдөөтө, онон бу бачым иһэр да сылларга ытыллыа.

Көпсөтинбит түмүгэр Афанасий Михайлович уонна Иван Софронович улуус бары тутуучуларын уонна нэһилиэһиннэтин Тутуучу күнүгэр эбэрдэлээн турар, үлэбэ-хамнаһа ситиһиллэри, дыһу-соруу баһардылар. Оттон биһиги кинилэр эбэрдэлэригэр кыттыһан турар, тутуу курдук обществога улахан суолталаах салаа миникитин өссө сайдарыгар эрэ, баһара хаалабыт.

Светлана БОРИСОВА.

Хаартыскаларга: И.С.Емельянов, А.М.Кириллин Хатылы оскуолатын тутуулар; тутуула турар объекттар.

Соторутаабыта ГТАС (гражданской турук актатын суруйуу – ЗАГС) тэриллибитэ 85 сылын туолан республика үрдүнэн киэн, элбэх дыһаллар ытыллаллар. Оттон биһиги бэйэбит улууспутунаабы ГТАС отделын үлэтин туһунан билбэт-көрбөт киһи үгүс буолуо. Кырдыгыҥ эттэххэ, бэйэм даҕаны манна кэргэнни буолуу уонна арахсыы эрэ боппуруостарын көрөллөр диэн улахана суох өйдөбүллээбим.

ЖИНИЛЭР ЭЛБЭХ ДЬОҢНУУН УОННА ДЬОҢ ТУКУГАР ҮЛЭНИЛЭР

Мин улуустаабы ГТАС отделын сибидиһэһэ-инэн быйыл олунньу ыйтан ананан үлэлиир У.Н.АТЛАСОВАНЫ көрсөн сэлэргэстим.

– Ульяна Николаевна, эи бу иһинэ 22 сыл устата салалар үлэбэ сылдьыбыккын билэбин. Оттон ГТАС диэн олох атын эйгэ буоллаҕа дии?

– Кырдык, манна хас биридди киһи күн сирин саҥа көрөн төрөөбүт туһунан миирэрэксини (свидетельствон) ылыабыттан орто дойдуттан барыар диири биһигиниһин алтылар. Ол иһин отдел үлэһитэ кэргэнни буолууну уонна оҕо төрөөһүнү, оҕону иитэ ылыны үйэ-саас туһары умуллубат бырааһыннык онгоруугар бэйэ фантазиялаах, талааннаах, куруук саҥаттан-саҥа сүүрээһини илэрээр, үлэһиттэр дууһатын барытын биэрэр, оттон ыраакан, хомолтолоох кэмнэргэ дьон аһымын тэнгэ үлэстэр, болбосомолоох, докумуоннары сөпкө толорор киһи буолара эрийиллэр.

Ан маннай үлэһит каларбар регистрациялааһыны, туску суруктары туттары (холобон сэттэ эйгэбэ) барыта биһи кырааҕас хоску буолар ата. Бу урууку өтүгэр манна болбомто кыратын көрдөрөр. Оттон хас биридди бэлэ түгэн умуллубаттык бэлэстэнэригэр дьиз-уот көстүтэ, тулаһыр мал-сал кытта улахан орулу ыһара саарбаҕа суох. Онон ситтэрэн, тэрилтэлэр салаларыгар материалнай базаны-тын тупсарарга, бөбүгөтөргө көмөлөһөлөрүгэр көрдөһүү сурук ыгыптыым. Ону айдаан, ейөөн, улуус дыһалатын, чуолаан бейык И.Н.Аммосов көмөлөрүнэн культура управлениетин дьиктин саалатыгар көстүбүт, улуустаабы пенсионнай сулуусу управлениетин, киһи бейыһа уонна "Энергосбы" спонсордаабыт харчыларыгар регистрационнай остоол саҥастатыбыт, түнүк сабытын, сибэки иһит-тэрин атыһастыбыт. Онон, түгэннэн туһанан, минилэргэ барба махталбытын тиздэбим.

– Эн тус байың Чурапчы салиэннэһэтин олохтоохторун кытта үлэлэһэр буоллабың дии. Оттон эһилинэһтэргэ хайдаһый?

– ГТАС отделын үлэһит олох наадалах, наһаа ыраакан уонна эппиэттэһэһэ буоларын теһе да саҥа үлэлэһэн ордорбин биллим. Манна чачы да үлэһитин таһыыр, онуоха бөрүннүлээх, хайа да кэмгэ дурда-хааа, өйөбүт буолар, киһини сатаан өйдүүр эрэ дьон үлэһит кыһаахтарын өйдөөтүм. Оттон эһилинэһтэргэ анал үлэһиттэр суохтар, манан специалистар дьарыктаналлар. Онон ер сылларга үлэлэһиб, дьалаларыгар бөрүннүлээх дьону: Кытаанахтан Е.П.Охрибинаны, Хатылыттан П.И.Козлованы, Арылаахтан Е.Н.Каженикини, Болугуртан С.Н.Павлованы,

Төлөйтөн А.М.Сивцеваны ахтан аһар хайаан да наада дии саныбын.

– Бу сыл эһиэхэ үбүлүйүнэй буоларын таһынан туһунан эмэ өссө бэлэ буолуо?

– Саамай үөрэрим диэн быйыл кэргэнни буолан олох-буттара 50 сылларын бэлэтиир дьиз кэргэн элбэх. Холубур, Одулуунтга, Хадаарга, Алабарга, Бахсыга, Сыланга буолула-лаатылар. Бары элбэх оҕолор-дохтор, оҕо үтүктүспүт курдук үтүө-мааны, дьон-сэргэ киһи туттар ыаллара.

– Кэлиҥки сылларга киһи бөһөккө аахтааха, теле-

визорунан көрдөххө саҥа мал буолааччылар регистрацияланалларыгар "Брачный договор" диири түһэрсэр түгэннэрэ үксээн эрэр. Биһиги улууспутугар онук көстүү баар дуо?

– Биһиги, сахалар, илтиһилибит, олохтор усулуобулабыт киһилэргэ тэҥнээтэххэ чыҥа атын, материалнай өттүнэн хааччылымыт да онукка эппиэттээбэт буолан буолуо, ити көстүү киһиэ илик. Ол онугар ааты, аҕа атын, араспаанньаны уларытын сэдэҕэ суох буолла.

– "Олохлут наһаа мараата, үп-харчы мээһэ көстүбэт" диэн эдэр ыаллар элбэх оболоно сатаабат түгэннэрэ көстөр. Оттон статистика тугу кэпсирий?

– Холубур, ааспыт үйэ тоҕус уонус сылларын кытта тэҥнээтэххэ, улуус үрдүнэн оболоноу, кырдык, аҕыһаан эрэр. Уонна киһи хомойоро баар – арахсыы элбири. Мантан, мин санаабар, аныгы олох хайдаҕа көстөр. Уопсайынан, эдэр дьон олоххо сыһыаннара адыс уларыда дьикээ наада. Уһуу-хизиги толкуйдаабакка эрэ хол-боллор. Ыал үрдүк аатын сууу, аал уоту оттон унаар буруону таһаары – бу буоллаҕа дии дьикээх дьол. Сорохтор ону сыналарааттар. Кэргэнни буолуу – иһиэхэ барытыгар бөрүлүбүт дьол буоларын өйдүүхө наада.

– Үлэһит үгэһигэр сылдьар дьон инник былаангыт да элбэх ини?

– Мин бэйэм саамай улахан баҕа санаам диэн кэргэнни буолуу церемониятын ыһтарга тус-па дьикээххитин-уоттаныһытын баҕарабын. Биһиги регистрация ыһтар сирбит – культура управлениетин дьиктин саалата бистэх кэмгэ баһаһаанньаттан тахсын буоллаҕа дии. Аны манна худуоһунньук А.П.Мукалов бистал-ката турар, улуус үгүс дыһаллара эмээ манна ы-ытыллаллар. Бу барыта үлэһиттэргэ маһойдори үөскэтэр. Улууска гражданской турук актатарын суруйууга атын улуустарга курдук тусла дьиз-уот баар буоллаҕына, этэргэ дьы, үлэһиттэргэ көбүлээһин баар буолуо эгэ.

Оттон түмүктэр материалнай базаны бөбүгөтүгэ тэрилтэлэр өссө да көмөлөһүөхтэрэ диэн баҕа санаалахпын этиэхпин баҕарабын.

– Ульяна Николаевна, эппиэттэриң иһин баһыма. Үлэһиттэргэ ситиһилэргит үксэтиннэр, бар дьон махталын ыла тураргытыгар!

Лена ДЬЯЧКОВСКАЯ кэпсэттэ.

Хаартыскаларга: улуустаабы ГТАС отделын сибидиһэһэ У. Н. Атласова; саҥа эдэр ыал регистрацияланар.

Учуутал... Төһөлөөк элбэх иһиһи бу тылга баарый. Учуутал буоллаҕа эбээт оҕону билии кэҥэ байдалыгар суһуунуур су-лус курдук сирдир. Кэрэҕэ-сирдэҕа үһүгэр киһи. Онук учууталлартан биридэстэрэ улуустаабы гимназия саха ты-лын уонна литературатын учуу-тала Любовь Алексеевна Пер-мякова буолар.

Кини 1953 сыллааҕа Чу-ратчы салиэннэһиттэр төрөөбүтэ. Дьонно Люба алта сааһыгар диири Болтонгобо олохбуттара. Любовь Алексее-вна Мэҥдидэй сайылыка эбэтэ Ана эмээхсингэ ынах хомуй-ан, ныйрой аһатан, чарагар дьэһэһинэн, куулатыгар хал-таҕастаан ойор күннээх оҕо сааһын атаарбытын олус күндүтүк саныыр, эбэтэ дьэһэ-эннээх күөрчэбин, чечөгөй кэһитин тусктан да астына си-ирин өйдүүр.

Төрөппүттэрэ, оҕолорун үөрэттэрээри, Хатылыга көһөн кэлэн, дьиз тутан олохсуйал-лар. Аҕата Алексей Дмитриевич айылҕаттан айдарыллыбыт та-лааннаах худуоһунньук, чаһы онгоруоччу, уһуор мас уһа, фотограф. Техникаҕа олус сым-таҕас, бэйэтэ толкуйдаан, аэро-сыарҕаны, водоплазной көстүүмү онгоруу сылдьыбыт. Ону таһынан энтузиаст-спортс-мен, республикаҕа, улууска биллибит велосипедист, хайыһардыт. Алексей Дмитри-евич 23 сыл устата киһиэ сай-дытыгар үтүө суобастаахтык үлэлээн, "ССРС кинематогра-фиятын туйгуна" аатынан бо-лиэтэмминэн, үлэ, сэрим ве-терана буоларынан оҕолоро, оҕоньорэ киһи тутталлар. Ийэтэ Татьяна Михайловна Белина Та-атта Кыйыттан төрүттээх, эдэр сылдьан актыбынай ком-сомолка. Кэлин кэргэнни кытта биһиргэ киһиэ үлэлэһибт. Ки-һи сүрдээх дыһаллаах, кэпсэ-эннээх-ипсээннээх, дьикээ-уоту тутан олохтор ыраас тутту-лаах ийэ, хаһаайка быһыты-нан биллэрэ.

Илэһэ-эйлээх дьиз кэр-гэнгэ Любовь Алексеевна ик-кис оҕонно улааппыта. Оску-лаҕа үөрэнэр кэмнэригэр мэлдьи холубурга сылдьар бас-тыг үөрэнээччи, этэрээт сби-эһин "председател", староста, комсомольскай тэрилтэ кэхтөөх чилиһэ эгэ. VI-VII кылаас-тан саҕалаан Аммосов Гавриил Ни-колаевич курдук куустээх тре-нер салалатынан саахымакка, дуобакка умсугууан дьарыкта-мыта. Оскула чилиһин оройуонга мэлдьи камускуура.

1967 с. Хатылы орто оску-латыгар спортивнай кылаас аһыллан, волейболга, хайыһа-рга, саахымакка, дуобакка, тен-ниска оройуон бастыг спорт-сменнара үөрэммиттэрэ. Ол курдук, 1966 – 1967 со. оройуонга туризмга орментри-ровкага I миэстэ буолан, Моск-ва – Волгоград маршрутууан туристическай путевокана наҕараадалаһан, күүлэйдэн кэлбиттэрэ.

1968 сыллааҕа Люба Ди-ринг орто оскулатыгар мате-матика кылааһыгар үөрэнэ ки-рэр. Староста, пионерскай сек-тор буолан, "Туругурдун эйэ, үлэ бырааһынныһа!", "Туругу-рдун коммунизм!" диэн девизтэ

Кэпсирээһин баҕарабын Отут сыл устата оҕо аймаҕы К ы т т а

эх үөрэх, үлэ-хамнас куестүү оргуйар олохун билбитэ: ум-нуллубат коммунистическай су-буутунууктар, оскуоланан саһан оскуу, биргиздэнэн ку-оталаһы, үлэ кыйыта, ай-ылбаҕа аһаан арылаах килиэ-би мотуйуу, пионерскай кутаа уот, Пирибэй Мавыдаагы бы-рааһыннык демонстрацията, Кыйыы күнэ...

1970 с. В.И.Ленин төрөөбүтэ 100 сылын бэлэти-ир кэмгэ, орто оскуоланы бүтэ-рэн, очотооку кэм "Оскула – производство – үрдүк үөрэх" девизин толорон, Эрилик Эристин аатынан совхоз Мэлдээхсингэр маннайгы ме-ханизированай хотонго кы-лааһынан үлэһит барарга оройуонга ыгырым таһаар-га көбүлээччи буолбута. Биһи-сыл манныксыттан, ныйрой көрөн баран, Субуруускай аатынан совхоз Добродурап аатынан отделениетыгар көһөн үлэлиир. Манна баара эдэр са-ас сирдэҕэ романтиката, "түүлэй түүнү сүрдэтэр" кэрэ кэмнэр, таптал истиг ийэһитэ, дьикээх доҕордоһууну билии, үлэһиттэн дуһууу.

Люба 1972 с. СГУ саха са-лаатыгар кэтэхтэн үөрэнэ ки-рэр. Бу кэмтэн ыла киһи үлэтин ылыһын талан, олохун оҕону, ычаты иһигэ анаабыта. 1972 – 1977 со. Сыланга, Хатылыга, Алабарга пионер баһаһаһынан үлэлиир. Бу кэмнэргэ орду-к таһаарылаахтык үлэлэһитин бэлэһири.

Хатылы орто оскулатыгар сыл айы пионерскай слекка, "Зарница", "Орленок" ооньу-ларга оройуонга бастаан, пра-вофланговай дружина аатын сүкпүттэрэ. Драм-хурууогу, юморовскай поһу ситиһилээ-хтик үлэлэһитин түмүгэр Ма-каров Юра (билиһин СР иску-ствотын үлэһит дьикээ, ре-жиссер) Бүтүн Союзтаабы "Ор-ленок" пааһырга сыһынан кэлбитэ.

Любовь Алексеевна 1978 сыллааҕа үөрэбин бүтэрээбит-тэн үйэ чиплэрин устата Чу-ратчы адыс кылаастаах, орто оскуолаларыгар, улуустаабы гимназияга саха тылын уонна литературатын учууталынан үтүө суобастаахтык, айым-ылаахтык үлэлээн кэллэ. Киһи орду-к норуот тылын уус-уран айымнытын баай тылын-еһун, муударайын үөрэнээччилэргэ тиздэргэ дуулуур. Ол курдук, 1982 сыллааҕа, националь-най оскула концепцията саҕала-нар кэмгэр, "Чабырдах – норуот муударайа" диэн республика-таабы конкурса, 2003 сыллаа-ха "Тыл – өй, бодорууу төрдө" диэн республикатаабы автор-скай курса "Иһирэх ийэ тылы-нан" диэн өс хоһоонноругар аналлаах аһаҕас уруоктарын, "Хайыт – эрэлээх доҕор, үтүө сүбэһит" диэн маастар-кы-лааһын биһи илэлээхтэрэ үрдүтүк сыналарабытара.

"Уус-уран дьобуру сайынна-рым", "Хайыт – айар үлэһит көбүлээһин биһи кэрүгэ" дакы-лааттарынан гимназия, улуус, республика научнай-практичес-кай конференцияларыгар си-тиһилээхтик кыттыбыта.

Үөрэтэр оҕолоро киһи, лич-ность быһытынан сайдыла-рыгар улахан болбомтогун уулар. Үөрэнээччилэрэ улууска, республикаҕа ытыллар пред-меттэй олимпиадаларга, "Маа-рыскаан ааһыларыгар", "Аман өс" араатардар конкурстарыгар миэстэлэнэллэр. Гимназияга 4 сыл устата салалыт кылааһын оҕолоро 1999 сыллааҕа суус бырыһаан тутустугунан үрдүк үөрэхкэ кирибиттэрэ, билигин республика, Сибиир, киһи ку-рат үрдүк үөрэхтэрин кыһала-рыгар үөрэнэллэр. Адыс үөрэ-нээччи, учууталларын туйаһын хатаран, СГУ саха филология-тын уонна культуратын факуль-теттар үөрэхкэ кирибиттэрэ, орохторо талыт идэлэринэн республика араас мунууктары-гар айымнылаахтык үлэһит-хамсы сылдьаллар.

Любовь Алексеевна үлэһит буоларыгар нэстэһиктаабыт дьонун: маннайгы учууталын Екатерина Михайловна Ефре-мованы, саха тылыгар үһүйбүт-Гая Михайловна Слепцованы, кылааһын салайааччытын Тат-ьяна Константиновна Далбаева-ны, саахымакка, дуобакка үөрөппит Гавриил Николаевич Аммосов истигиһик саныыр.

Киһи үлэһитин эрэ мугур-даммакка, мэлдьи олох оргуйар үһүгэр сылдьар. 2002 сылтан улуустаабы "Ийэ тыл" общество председателэ, "Куобалы" түөлбө начальнига, П.М.Решет-ников аатынан Чурапчытаабы народной театр артистката. Карөөччүлэр киһи Суорун Омоллоон "Сайсары" драматы-гар Ньуругу, Ааныс, Иван Гого-лев "Үрүг көмүс иһэлээһигэр" Тьаһааны уобарастарын си-тиһилээхтик ооньуобугун өйдүүр буолуоктаахтар. 2003 сыллааҕа Чурапчы улуһун ай-ар талааннаах оҕолорун үлэһи-рин түмэн "Ыллыккаан" диэн хомурунньук тахсытыгар би-ри көбүлээччинэн буолбута.

Гимназия спортивнай күрэх-тэһиттэ киһиэ суох буолбат, дуобакка, саахымакка үчүгэй-дик соннууру. Любовь Алексее-вна 4 оҕо истиг ийэтэ, таптал-лаах сиэн иһирэх эбэтэ, илэ-эх-эйлээх дьиз кэргэн Далбар Хотуна. Киһи оҕо аймаҕы кытта ер сыллаах сыралаах үлэһэ сы-аналаһан, "Саха Республикаһын үөрэҕиритин туйгуна" үрдүк ааты ыһытынан биһи идэлээх-тэрэ үөрэн-көтөн туран дьолло-ох-сорулаах ологу баҕарабыт.

Ф.БОЛДОВСКАЯ,
РФ үөрэҕиритин туйгуна,
улуустаабы гимназия
саха тылын уонна
литературатын учуутала.

ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ ТВ С 11 АВГУСТА ПО 17 АВГУСТА

З

Понедельник, 11 августа

ОРТ
00.00 Телеканал "Доброе утро"
03.00 Новости
03.15 Приключенческий фильм "Золотая лихорадка"
05.00 "Путешествие натуралиста"
05.30 "Ералаш"
05.40 Следствие вадет
06.00 Колосков
06.05 Армен Джигарханян, Николай Караченцов в комедии "Две стрелы"
07.50 "Непутевые заметки" с

Дм. Крыловым
08.10 Э. Радзинский. "Золотой век авантюристов". Фильм 1-й
09.00 Новости
09.15 Тысяча и одна ночь в приключенческом фильме "Повозка в Индию"
12.00 Вечерние новости (с субтитрами)
12.30 Штирлиц
13.00 Жди меня
14.00 "Земля любви, земля надежды". Сериал
15.00 Время

15.30 Марлон Брандо, Аль Пачино, Роберт Де Ниро в сериале "Крестный отец"
16.35 Сериал "Шлисска"
17.30 Ночное "Время"
18.00 "Новый день"
18.00 Потерянные субмарины. Катастрофы на морях. Документальный фильм
18.40 "Формула власти". Король Норвегии
19.10 Сериал "Тысячелетие" до 20:00

10.45 Вести. Дежурная часть.
11.00 Вести.
11.30 Вести-Москва.
11.50 "Короткое замыкание".
12.50 Экспедиция с Иваном Затевахиным
13.50 Вести. Дежурная часть.
14.00 Вести.
14.10 Вести-Москва.
14.30 "Что хочет женщина".
15.30 "СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ".
16.30 Вести. Дежурная часть.
16.40 Вести-Москва.
17.00 Вести.
17.10 "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК". 2001г.
18.00 "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".

19.00 "КОМИССАР РЕКС".
20.00 Вести.
20.50 "Спокойной ночи, малыши".
20.55 "КАМЕНСКАЯ. УБИЙЦА ПОНЕВОЛЕ".
22.00 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПРОСРОЧЕННАЯ ВИЗА".
23.00 "Вести+".
23.20 "Он, она, "Зерка", или Тегеранское застолье".
00.10 Вести. Дежурная часть.
00.20 "ЗАГОВОР ДАВИДА".
01.30 "Футбол России".

17.15 Фильм-детям
17.25 "Романса вопреки всему".
17.50 "Святая, заповедные места". Телефильм "Нанасаны" (Швейцария).
18.20 Секреты кино.
18.50 Сериал. Битва забытых земель. Спектакль Норбинского театра.
19.45 "СОСЕДИ".
20.20 Реклама.
20.30 "Сага о сир-Якупи".
20.50 Реклама.
20.55 Торжественное закрытие II-х Спортивных игр народов Республики Саха (Якутия).
21.55 "АПОДИСМЕНТЫ".
АПОДИСМЕНТЫ...

Вторник, 12 августа

ОРТ
00.00 Телеканал "Доброе утро"
03.00 Новости
03.15 "Земля любви, земля надежды". Сериал
04.10 Комедийный сериал "Ребята из нашего города"
05.05 "Агент Штирлиц". Документальный фильм
05.35 Дисней-клуб:
06.00 Новости
06.05 Боевик "Случай в квадрате 36-80"
07.30 "Крылья"

08.10 Э. Радзинский. "Золотой век авантюристов". Фильм 2-й
09.00 Новости
09.15 Сандра Баллок в фильме "В любви и на войне"
11.30 Документальный детектив. "Троцкий конь"
12.00 Вечерние новости
12.20 "Ударная сила"
12.50 Многосерийный фильм "Сокровища мертвых"
14.00 "Земля любви, земля надежды". Сериал
15.00 Время
15.30 Марлон Брандо, Аль Пачино, Роберт Де Ниро в

сериале "Крестный отец"
16.35 Сериал "Шлисска"
17.30 Ночное "Время"
18.00 "На футболе" с Виктором Гусевым
18.30 "Новый день"
19.00 Джет Ли в боевике "Однажды в Китае" до 20:50

11.50 "Короткое замыкание".
12.50 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПРОСРОЧЕННАЯ ВИЗА".
13.50 Вести. Дежурная часть.
14.00 Вести.
14.10 Вести-Москва.
14.30 "Что хочет женщина".
15.30 "СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ".
16.30 Вести. Дежурная часть.
16.40 Вести-Москва.
17.00 Вести.
17.10 "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК".
18.05 "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".
19.00 "КОМИССАР РЕКС".
20.00 Вести.
20.50 "Спокойной ночи, малыши".

20.55 "КАМЕНСКАЯ. УБИЙЦА ПОНЕВОЛЕ".
22.00 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПРОСРОЧЕННАЯ ВИЗА".
23.00 "Вести+".
23.20 "Тонка за супербомбой".
00.15 Вести. Дежурная часть.
00.35 "ЗАВТРАК ЧЕМПИОНОВ".
02.45 "Дорожный патруль".

18.20 "Якутия лицом к миру". Интервью министра иностранных дел РФ И.И. Иванова.
18.40 Реклама.
18.50 Время спорта. Матчевая встреча по боксу и вольной борьбе между командами РС(Я) и г. Москвы
20.20 Реклама.
20.30 "Сага о сир-Якупи".
20.50 Реклама.
20.55 "СОСЕДИ".
21.25 Реклама.
21.30 Фирменное благодарств...
22.00 "ЛЮБОВНИКИ МОЕЙ МАТЕРИ".
21.25 "НАШ ЧЕРЕД, РЕБЯТА".

Среда, 13 августа

ОРТ
00.00 Телеканал "Доброе утро"
03.00 Новости
03.15 "Земля любви, земля надежды". Сериал
04.10 Комедийный сериал "Ребята из нашего города"
05.05 "Ударная сила"
05.35 Дисней-клуб
06.00 Новости
06.05 Боевик "Шестой"
07.40 "Новый день"
08.10 Э. Радзинский. "Золотой век авантюристов".

Фильм 3-й
09.00 Новости
09.15 "Длинные штучки"
09.45 Любовь в прямом эфире в комедии "Откровенный разговор"
11.30 Документальный детектив. "Последний полет Летуного голландца". Дело 2002 года
12.00 Вечерние новости
12.20 Смехопанорама
12.50 Многосерийный фильм "Сокровища мертвых". Заключительная серия
14.00 "Земля любви, земля надежды". Сериал

15.00 Время
15.30 Марлон Брандо, Аль Пачино, Роберт Де Ниро в сериале "Крестный отец"
16.35 Сериал "Шлисска". Ночное "Время"
17.30 "Новый день"
18.00 "Идолы". Джет Ли.
18.30 "Искусство делать деньги".
19.00 Триллер "Тайна владов" до 20:45

БУДУЛАЯ".
11.00 Вести.
11.30 Вести-Москва.
11.50 "Короткое замыкание".
12.50 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПРОСРОЧЕННАЯ ВИЗА".
13.50 Вести. Дежурная часть.
14.00 Вести.
14.10 Вести-Москва.
14.30 "Что хочет женщина".
15.30 "СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ".
16.30 Вести. Дежурная часть.
16.40 Вести-Москва.
17.00 Вести.
17.10 "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК".
18.05 "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".

19.00 "Комиссар Рекс".
20.00 Вести.
20.50 "Спокойной ночи, малыши".
20.55 "КАМЕНСКАЯ. СМЕРТЬ РАДИ СМЕРТИ".
22.00 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПОСЛЕДНИЙ МАРШАЛ".
23.00 "Вести+".
23.20 Вести. Дежурная часть.
23.40 "Я САМА".
01.05 "Дорожный патруль".
01.20 "Горная десятка".

факты.
18.00 Фильм-детям
18.15 Реклама.
18.20 Туда-сюда.
18.50 Клуб путешественников Якутия. Сверхмощные пути Валентина Боровакова.
19.25 "Стальной меридиан Якутия" (Алдан-ТВ).
19.45 Реклама.
19.50 "Кам" программа.
20.20 Реклама.
20.30 "Сага о сир-Якупи".
20.50 Реклама.
20.55 "СОСЕДИ".
21.20 Реклама.
21.25 "НАШ ЧЕРЕД, РЕБЯТА".

Четверг, 14 августа

ОРТ
00.00 Телеканал "Доброе утро"
03.00 Новости
03.15 "Земля любви, земля надежды". Сериал
04.10 Комедийный сериал "Ребята из нашего города"
05.05 Смехопанорама
05.35 Дисней-клуб
06.00 Новости
06.05 Фильмы "В мертвая петля"
07.40 "Новый день"
08.10 Э. Радзинский.

"Золотой век авантюристов". Фильм 4-й
09.00 Новости
09.15 Лайза Миннелли и Джон Хакмен в комедии "Леди Удача"
11.30 Документальный детектив. "Заказ на самоубийство". Дело 2002 года
12.00 Вечерние новости
12.20 Юмористическая программа "Сами с усами"
12.50 Питер Фалк и охота на динозавра в приключенческом фильме "Затерянный мир". 1-я серия
14.00 "Земля любви, земля надежды". Сериал

надежды". Сериал
15.00 Время
15.30 Марлон Брандо, Аль Пачино, Роберт Де Ниро в сериале "Крестный отец". Заключительная серия
17.30 "Новый день"
18.00 "Сканер"
18.30 "Тени и злодеи". Александр Ханоков
19.00 Боевик "Роллерболл" до 21:15

РАДИ СМЕРТИ".
09.50 "ВОЗВРАЩЕНИЕ БУДУЛАЯ".
11.00 Вести.
11.30 Вести-Москва.
11.50 "Короткое замыкание".
12.50 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПОСЛЕДНИЙ МАРШАЛ".
13.50 Вести. Дежурная часть.
14.00 Вести.
14.10 Вести-Москва.
14.30 "Что хочет женщина".
15.30 "СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ".
16.30 Вести. Дежурная часть.
16.40 Вести-Москва.
17.00 Вести.
17.10 "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК".
18.05 "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".

18.05 "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".
19.00 "Комиссар Рекс".
20.00 Вести.
20.50 "Спокойной ночи, малыши".
20.55 "КАМЕНСКАЯ. СМЕРТЬ РАДИ СМЕРТИ".
22.00 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПОСЛЕДНИЙ МАРШАЛ".
23.00 "Вести+".
23.20 Вести. Дежурная часть.
23.40 "НЕОПРОВЕРЖИМЫЕ УЛИКИ".
01.45 "Дорожный патруль".

17.10 Программа передач.
17.15 "Дон даун тулар" (Maya TV).
17.35 Экзурьер.
18.00 МТК 11-й и 12-й
18.15 Свой стиль.
18.45 "Кочевники тайги" (Финляндия).
19.40 "Простой интерес". Прямой эфир.
20.20 Реклама.
20.30 "Сага о сир-Якупи".
20.50 Реклама.
20.55 "СОСЕДИ".
21.20 Реклама.
21.25 "ЛЮБОВНИКИ".

Пятница, 15 августа

ОРТ
00.00 Телеканал "Доброе утро"
03.00 Новости
03.15 "Земля любви, земля надежды". Сериал
04.10 Комедийный сериал "Ребята из нашего города"
05.05 "Сами с усами"
05.40 Детский сериал "Тиниссы"
06.00 Новости
06.05 Ирина Метлицкая и Владимир Меньшов в фильме "Куколка"

"Непутевые заметки" с Дм. Крыловым
09.00 Новости
09.15 Документальный сериал "Длинные штучки"
09.40 Луи де Фюнес в комедии "Приключения развита Якова"
11.30 Документальный детектив. "Приходите меня убивать". Дело 2002 года
12.00 Вечерние новости (с субтитрами)
12.20 "Человек и закон" с Алексеем Пилановым
12.50 Питер Фалк и охота на динозавра в приключенческом

фильме "Затерянный мир". 2-я серия
13.55 "Поле чудес" с Леонидом Якубовичем
15.00 Время
15.30 Премьера. "Золотой Граммофон"
16.35 Комедия "Полицейская академия: Город в осаде"
18.10 Дикий пляж в курортной комедии "Пятнадцатое августа" (2002 год)
19.55 Реальная музыка до 20:25

05.00 "Доброе утро, Россия!"
08.45 "КАМЕНСКАЯ. СМЕРТЬ РАДИ СМЕРТИ".
09.50 "ВОЗВРАЩЕНИЕ БУДУЛАЯ".
11.00 Вести.
11.30 Вести-Москва.
11.50 "В поисках приключений".
12.50 "МАРШ ТУРЕЦКОГО-2. ПОСЛЕДНИЙ МАРШАЛ".
13.50 Вести. Дежурная часть.
14.00 Вести.
14.10 Вести-Москва.
14.30 "Моя семья".
15.30 "Комната смеха".
16.30 Вести. Дежурная часть.
16.40 Вести-Москва.

17.00 Вести.
17.10 "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК".
18.05 "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".
19.00 "Анаша".
20.00 Вести.
20.50 "Спокойной ночи, малыши".
20.55 Праздничный концерт.
22.25 "ЭНИГМА".
00.45 "ОТ ЗАКАТА ДО РАССВЕТА - 2".

18.00 Реклама.
18.05 Вернисаж одной картины
18.20 Геван. "Земли белого безмолвия".
18.40 Реклама.
18.45 "Привет из Башкирии". Кадет.
19.30 МТК. Большое семейное приключение-2.
20.20 Реклама.
20.30 "Сага о сир-Якупи".
20.50 Реклама.
20.55 "Куль-Ассорт".
21.20 НВК под микроскопом. Прямой эфир.
22.00 Реклама.
22.05 "КАТЕНЫ".

Суббота, 16 августа

ОРТ
00.00 Новости
00.10 Сериал "Сейчас или никогда"
01.00 Новости
01.10 Сериал "Приключения Гераклеса"
02.00 Детский сериал "Тиниссы"
02.20 Игрой, гармонь
03.00 Слово пастыря
03.15 Здоровье
04.00 Новости

"Смак" с Андреем Макаревичем
04.30 "Возвращение домой". Владимир Жириновский. Алма-Ата
05.15 Тайны века. "Ульяновы. Неизвестная семья"
06.00 Новости
06.10 Николай Крючков в музыкальной комедии "Матрос с кометы"
07.55 "Ералаш"
08.15 Дисней-клуб: "Гераклес"
08.40 "Клуб путешественников" с Юрием Сенкевичем

09.25 Сериал "Темный ангел"
10.20 Галина Польских, Николай Караченцов в комедии "Белые розы"
12.00 Вечерние новости (с субтитрами)
12.20 Шарон Стоун, Ричард Чамберлен в приключенческом фильме "В поисках Золотого города"
14.15 "Шутка за шуткой". Юмористическая программа
15.00 Время
15.25 Кристофер Ламберт завершает битву в приключенческом фильме "Горько"

— юнец игры"
17.05 Премьера. "Чужие в фантастическом боевике "Сверхновая" (2000 год)
18.45 Фестиваль "Новая волна" в Юрмале до 21:05

09.25 "Сам себе режиссер".
10.25 "ОДИНАДЦАТЬ ДРУЗЕЙ ОУШЕНА".
12.55 "В поисках приключений".
14.00 Вести.
14.20 "ВОЗВРАЩЕНИЕ СВЯТОГО ЛУКИ".
16.00 "ДЖОН ЛУИ".
19.00 "Анаша".
20.00 Вести.
20.25 "ДВОЙНИК".
22.25 "БЕРМУДСКИЙ ТРЕУГОЛЬНИК".
00.00 "КРОВАВОЕ ЛЕТО СЭМА".

17.00 Сардана. Сага экзистенциала шотланд. База Maya.
17.45 Фильм-детям.
18.00 Воскресенные трассами.
18.30 "Лена-ТВ".
19.00 Услех.
19.30 Место встречи на НВК "Сага".
19.50 Реклама.
Канал "Россия".
20.00 Вести.
НВК "Сага".
20.25 Фирменное благодарств...
20.55 "ОТЦЫ".

Воскресенье, 17 августа

ОРТ
00.00 Новости
00.10 Сериал "Сейчас или никогда"
01.00 Новости
01.10 Сериал "Приключения Гераклеса"
02.00 Детский сериал "Тиниссы"
02.20 Слово Отчизне!
02.50 Дисней-клуб: "Легенда о Тарзане"
03.10 "В мире животных" с Николаем Дроздовым

04.00 Новости
04.10 "Непутевые заметки" с Дм. Крыловым
04.30 Пока все дома
05.10 Док-шоу
06.00 Новости
06.10 Владимир Меньшов в боевике "Чтобы выжить"
08.15 Дисней-клуб: "Мишин дом"
08.40 Павел Любимцев в программе "Путешествия натуралиста"
09.10 Не хочу быть бабушкой в комедии "Отец невесты-2"
11.05 Воскресный "Ералаш"

11.30 Живая природа. "Таинственный континент"
12.25 Георгий Жженов, Леоид Филатов в приключенческом фильме "Экспликация"
15.00 Время. Воскресный выпуск
15.45 Уэсли Снейпс и Томми Ли Джонс в боевике "Служители закона"
18.10 Бокс. Бой сильнейших профессионалов мира. Фернандо Варгас - Филл Вандерпул
18.45 Триллер Романа Полански "Ребенок Розмари" до 21:15

05.00 "ИЛЬЯ МУРОМЕЦ".
07.25 "Кот, который умел петь". "Тупая пошлость"
07.40 "ДРАКОША И КОМПАНИЯ".
08.05 "Студия Здоровье".
09.35 "Соборная Россия".
09.05 "ТВ Бинго шоу".
09.25 Вести-Москва. Нарзала в городе.
10.10 "Торжок".
10.40 "Сто к одному".
11.40 "БОЛЬШОЙ РАЗМЕР".
13.40 "ХА". Маленькие комедии.
14.00 Вести.
14.20 "Вокруг света".

15.20 "Экспедиция с Иваном Затевахиным".
16.20 "Оружие России. Армейские дальноточные".
17.20 "Комната смеха".
18.15 "ГОЛЫЙ ПИСТОЛЕТ".
20.00 Вести.
20.25 "ОДНАЖДЫ В АМЕРИКЕ".
00.30 "ЗАКАЗАННЫЙ УБИЙЦА".

16.50 "Вотк и омерзю козлят".
17.00 "Тук-тук, это я".
17.15 Реклама.
17.20 Путь к здоровью.
17.45 Реклама.
17.50 "Абитурант-2003. Прямой эфир".
18.20 Сын-маленький.
18.40 Августовское освящение учителей республики.
19.00 Реклама.
19.05 "Святые, заповедные места". Экстремальное путешествие (Англия).
19.55 Реклама.
Канал "Россия".
20.00 Вести.
НВК "Сага".
20.25 Сорудини.
20.55 Реклама.
21.00 "ОШИБКА РЕЗИДЕНТА".

ЛИСТИКОВ Илья Павлович

Бу дьыл атырдаах
ыйын 7 күнүгэр улуспут
Бочуоттаах гражданина,
Саха Республикатын
н о р у о т у н
хаһаайыстыбатын
үтүөлээх үлэһитэ, Үлэ
Кыһыл Знамята орден,
үтүс медаллар
кавалердара, союзнай
суотталаах персональнай
пенсционер, советскай-
партийнай үлэ ветерана
ЛИСТИКОВ Илья
Павлович уһун ыарахан
марымтан биһиги кэскибиттэн өлөн туораата.

Листиков И. П. Болонго нэһилиэтин Арыйлаах алааһыгар
1928 с. от ыйын 26 күнүгэр колхозтаах баһынай кэргэнтэн
төрөөбүтэ. Кини кыра оҕо эрдэбүттэн олох эрэини,
аччыктаһыны, тогууну-хатыны, сут-кураан, сэрни сылларын
ыраахтартарын билэн, үлэҕэ дьулуурдаах, олохо тардыһылаах
буола улааллыта.

1948 с. Дьокуускайдаагы культурнай-сырдатар оскуоланы
ситиһилээхтик үөрэнэн бүтэрэн, комсомол путавкатынан хоту
Анаабыр оройуонугар Култура дьэтиин сэбиэдиссэйинэн
ананан үлэтин саҕалаабыта. Дьону түмэр, салайар дьэбурдаах,
үлэһит, элэксэй адэр киһини 1951 с. ити оройуон
комсомолдотара ИБСЛКС райкомун бастакы секретарынан
быһбардаабыттара. Итиннэ чаҕылхай адэр салайааччы
быһаатынан билэн, комсомол обкомун аппаратыгар ылыллан
1956 с. атырдыах ыйыттан инструкторунан ананан үлэһэбитэ.
Ити хэминттан Красноярскайдаагы Үрдүкү партийнай оскуолаҕа
4 сыл үөрөнөн 1960 с. бүтэрибэ, ССКП Саха уобаластаагы
комитета киһини төрөөбүт оройуонугар партия райкомун
паркабинетын сэбиэдиссэйинэн ыппыта. 1960 с. ахсынны
ыйтан оройуоннаагы партийнай конференциянан талыллан
партия райкомун секретарынан ерө таһарыллыбыта. Онтон
хаһаайыстыбалары беденсүтүү кэмгэр кадрдары бөбөргөтүү
бэрээдэгинэн Эрилик Эристин аатынан колхоз паркомун
секретарынан 1961 сылтан 1963 сылга дьэри талыллан, салгыы
1968 сылга дьэри Алексеевскайдаагы производственной-
колхознай управление паркомун секретарын солбуйааччынан,
онтон партия Чуралчытаагы райкомун иккис секретарынан
үлэһэбитэ. Ити үлэһит кэмгэр төрөөбүт оройуонун үлэһит
дьонун олохун-дьаһагын диригник билбэти.

1968 с. муус устар ыйтан оройуон коммунистара биир
санаанан Илья Павлович райком бастакы секретарынан
быһбардаабыттара. Итинтэн ыла 18 сыл устата туох баар
билиитин-көрүүтүн, күүһүн-дьоһурун ууран туран төрөөбүт
оройуона хаһаайыстыбаннай-экономическай өттүнэн
бөбөргөһүнүгэр, тэрилтэлэр материалнай базаларын
сайыннарыга дьаныһан туран үлэһэбитэ.

1985 сылтан 1988 сылга пенсияҕа тахсар дьэри – партия
уобаластаагы комитетын Партийнай хонтуруолун комиссиятын
чилиэнэ. Үлэһэбит кэмгэр 19 сыл устата ССКП обкомун
чилиэнинэн, түөрт ыгырыыга Саха АССР Верховнай Советын
депутатынан талыллыбыта. Саха АССР IX ыгырылаах
Верховнай Советын председатели этэ.

Илья Павлович ер сыллаах, үтүө суобастаах үлэҕэ
Правительствонан үрдүктүк сыаналаммыта.

Ытыктабыллаах салайааччыбыт И.П.Листиков сырдык
мөсөөнө биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгар мэлдьи тыыннаах
булуоҕа.

Улуус Мунньаҕа.

Чуралчы улууһун

муниципальной тэриллитин дьаһалтата.

ЕЖЕДНЕВНО ЧУРАПЧА – НИЖНИЙ БЕСТЯХ – ЯКУТСК

Время отправления 10 ч. утра
В с. Чурапча: факс 42-065, обон. 118
В г. Якутске: факс 42-06-69, обон. 51118

Тел. 42-080

Оҕо сыннааланга: бэһис чиэппэр

ХАҢАН ДАҔАНЫ УМУОХПУТ СУОҔА

Улууска оҕолор сыннааларыгар иккис сезоннара атырдыах
ыйын маңкыйа күнүгэр түмүктэнэ. Билигини 55 лааҕыга 2000
оҕо сыннаанна.

Мындаҕайыга "Кустук" республикатаагы оҕо экологическай-
чэбдигирдар киһиэ быйыл сайын эмиэ республика араас
мунукутарыттан кэлбит оҕолорго аанын тэлэйэ аста. Лааҕыр
директорынан СР үтүөлээх учуутала Виталий Михайлович
Неустров, начальнигинэн Александра Иннокентьевна Прокольева
үлэһэтиллэр. Кини иһинэн "Арасы" бөлөҕү Амма орто оскулатын
биологическай киһинин цветовода Мария Петровна Полова салайан
үлэһэтэ. Экологическай бөлөххө I сезонга Саха государственной
университетын профессора, биологическай наука доктора,
биохимик Галина Егоровна Миронцова, биология институтун
аспиранта, биология, химия преподавателэ энтомолог Анатолий
Анатольевич Петров, II сезонга экология кафедратын
преподавателэ, үөрэҕи таһынан үлэҕэ деканы солбуйааччы,
техническай наука кандидата Мария Владимировна Николаева,
биологическай наука доктора Николай Николаевич Винокуров
үлэһэтиллэр.

Кинигэ республика араас мунукутарыттан сыннаана кэлбит
оҕолор сарсыарда 10 чаастан 12-гэ дьэри экологияҕа үөрэнниилэр,
күнүс 2 чаастан 4-кэ дьэри оту-маһы, почваны, үөнү-көйүүрү
чинчийиһэ дьарыктаннылар. Хонуктаах өрүһүнэн устууга
харбааһыҥа инструкторунан Дмитрий Михайлович Ноев,
физикульта инструкторунан Василий Николаевич Кожуров
сылдыстылар. "Булчут ыра" туризм маршрутта, өрүү буоларын
курдук, оҕолору интэриһиргэтэ. Ыраас, сылаас уулаах Амма
өрүскэ иккис сезон оҕолоро ордух куйаас күнүгэр түбэһэн
дуһуһа сөтүөлөтүлэр, киниэтин араас сыннаатар-аралдьытар
кэрэксэбиллээх дьаһаллар тэрилленилэр. Экологическай
үөрэхтэһиннэр түмүктэригэр Берендей күнүн бэлэтэһин үтүө
өйдөбүлү хаалларда.

Оҕолорго иитэччилэринэн Дьокуускайдаагы I №-дээх
педучилище студенткара Анисия Кириллина, Елизавета
Тарасова, Ольга Луковцова, университет студенткара Наталья
Артеменко, 2 №-дээх педучилище враче Сардана Манкриянова
Карпова, Проксий Павлович Романов үлэһэтиллэр. Оҕолору
минньигэс, тоҕоһу айылыгынан хааччыбыт поварадарга Светлана
Куличкина, Елена Фомина, сылын аайы заахунан үлэһит
Мария Григорьевна Полова лааҕыр итиллэччилэрин
макталара улаха.

"Кустук" кинигэ сыннаанарга-олорорго барыта 19 объект, ол
иһигэр душ, күстэнэр дьэи киррэлэр. Билигин бу объектары
күрүлээһин үлэҕэ ыгылла турар. Сытан-сыл экологическай-
чэбдигирдар кини материалнай базата хаҥаан, тупсан иһэрэ
оҕолору үөрдэр, астыннарар. Ол да иһин кинилэр суруукал саҕа
улахан тэтэрээти толору махтал суруктарын, баҕа санааларын
хаалларбыттар, "Кустук" лааҕыга дьоллоох күнүрүн хаһан да
үмүөхпүт суоҕа дьэбиттэр.

Улуус статустаах лааҕырдарга спортивнай «Дабаан» лааҕыр
үтүс сезонун үлэһэн ээр. Мэлтэх доруобуйалаах оҕолорго
чэбдигирдар «Эрэл» лааҕыр Мындаҕайы Бэс түөлбөтигэр
«Туорахчаан» оҕо садын базатыгар сэттис сылын үрдүк
таһымнаахтык үлэһэтэ. Манна начальнигынан детсад
сэбиэдиссэйэ Ирина Ивановна Ноева ананан иккис сезонга 50
оҕону халта. Чакыр нэһилиэгэр Анастасия Степановна Кириллина
салайааччылаах «Дьобур» лааҕыга эмиэ иккис сезонга 50 оҕо
сыннаанна. Урэх-Күөрэҕэ аан бастаан тэриллэбит Саргылана
Максимовна Седлищева салайааччылаах лидер оҕолор
лааҕырдарга 20 оҕону хаһан биир сезон үлэһэтэ. С. А. Ноегородов
аатынан Чуралчы орто оскулатын базатыгар спортивнай оскуола
остуол тенниһигэр уонна волейболга эрчийэр лааҕыра биир
сезонга 30 оҕону дьарыктаата. Хаһыйаах улуустаагы гимназия
наунай-чинчийэр лааҕыра 20 оҕону халта. Сылын аайы үрдүк
таһарылаахтык үлэһит ыарахан итиллээх оҕолор «Тойтоон»
лааҕырдарыгар быйыл да 40 оҕо хабыллан Хатылыга, Чуралчы
сэлиэннэтигэр тулсаран онорууга үлэһи сылдылар. Маны
сэргэ улуус оскуолалара бэйэлэрин күстэринэн лааҕырдары
тэрийэн кыахтара тийэрэһин үлэһэ оҕолорлор.

Мария ГЕРАСИМОВА.

Бороҕон сэлиэннэтин олохтооҕо

БУРЦЕВ Владик

адэр сааһыгар хомолтолохтук өлбүтүнэн эдэһийгэр, Төлөһдөрү
«Кустук» уһууаан үлэһитигэр Максимов Галина Николаевнаҕа
дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Уһууаан профкома, администрацията.

АТЫЛЫЫБЫТ

Үчүгэй туруктаах, сүүрэ сылдыар МТЗ-82 тракторы. Сыаната –
160 тыһ. солк.
1999 сыллаах, сүүрэ сылдыар УАЗ-«Охотник» автомашинаны.
Сыаната – кэпсэтийиэн.
Билсэр тел. 42-276.

8 х 8 метрдээх, 4 х 5 метр салууаһыннаах, ТЭН-инэн
ититилэр, террасалаах, телефоннаах үчүгэй туруктаах дьэти.
Уһаайбатыгар гарахтаах, баанньыктаах, булууһа сарайдаах,
оҕурут сирдээх.

Адырыһа: Чуралчы сэлиэннэтин Күөрөгэй Алааһын 12 №-рэ.
Билсэр тел. 41-029.

Чуралчы сэлиэннэтигэр I кварталга мас дьэҕэ 2 хостоох
приватизациялаах квартираны. Билсэр тел. 42-431.

Күндү кэргэни, аҕам, эһэбит, убайбыт. Дьокуускай куорат
олохтооҕо

ЛИСТИКОВ Илья Павлович

уһун ыарахан марымтан атырдыах ыйын 7 күнүгэр биһиги
кэскибиттэн өлөн туораабытын, диригник курутууһун туран,
аймактарыгар, бары табаарыстарыгар, үлэһэннээхтэригэр
иһитинэрэбит.

Кэргэнэ, уола, сиэннэра, быраата Андрей,
балта Татьяна.

Кутурбаммын тиздэтиллэр:

– Диригник убаастыыр биер дойдубаахтара, ер сылларга
советскай-партийнай үлэҕэ үрдүк таһарылаахтык, үлэһэбит
Листиков Илья Павлович уһун ыарахан марымтан олохтон
туораабытынан кэргэнигэр Александра Васильевнаҕа, уолугар
Павел Ильичка, быраатыгар Андрей Павловичка, балтыгар
Татьяна Павловнаҕа, сиэннэригэр, бары аймактарыгар Болонго
нэһилиэтин дьаһалтата, кырдыабаастарын сэбиэтэ.

– Урукку ССКП райкомун бастакы секретара Листиков Илья
Павлович олохтон туораабытынан кэргэнигэр Александра
Васильевнаҕа, уолугар Павел Ильичка, сиэннэригэр, чугас
аймактарыгар партия Чуралчытаагы райкомун бюрота,
улуустаагы ветераннар сэбиэттэра.

– Кырдыаҕас советскай-партийнай үлэһит, улуус Бочуоттаах
гражданина, союзнай суотталаах персональнай пенсионер
Листиков Илья Павлович өлбүтүнэн кэргэнигэр Александра
Васильевнаҕа, уолугар Павел Ильичка, сиэннэригэр чугас
аймактарыгар Хоттоҕо нэһилиэтин дьаһалтата, кырдыабаастарын
сэбиэтэ.

– Урукку Чуралчы оройуонун сүүтүнэн ахсааннаах
коммунистары аҕа баһылыктара, хаалбаҥ-хаабат коммунист,
эрэлээх табаарыс, наставник Илья Павлович Листиков уһун
ыарахан марымтан өлбүтүнэн чугас дьонугар, табаарыстарыгар,
Илья Павловичты билэр, истинник саныыр бары дьолотторугар
хомолтоһорун кэлбөөн, Хоттоҕо партийнай тэрилтэте, кырдыаҕас
коммунистара.

– Убаастабыллаах Листиков Илья Павлович олохтон
барбытынан дьаһалта үлэһиттэригэр балтыгар Листиков Татьяна
Павловнаҕа уонна күтүөтүгэр Саввин Иосиф Васильевичка, бары
аймактарыгар Хатылы нэһилиэтин дьаһалтата, кырдыабаастарын
сэбиэтэ.

– Балтыгар Хатылы нэһилиэтин дьаһалтатын бүткүлүгэр
Листикова Татьяна Павловнаҕа, күтүөтүгэр дьаһалта
землеустроителигэр Саввин Иосиф Васильевичка. биһигэ
үлэһит коллегалара.

– Ер сылларга оройуону салайбыт, республика биер
кырдыаҕас советскай-партийнай үлэһитэ, улуус Бочуоттаах
гражданина, союзнай суотталаах персональнай пенсионер
Листиков Илья Павлович уһун ыарахан марымтан кинилэр
кэскилэригэр туораабытынан кэргэнигэр Александра
Васильевнаҕа, уолугар Павел Ильичка, чугас аймах-билэ
дьонугар "Чуралчы" ДХПК коллектива.

– Урукку партия райкомун бастакы секретара
убаастабыллаах Илья Павлович Листиков ыарахан марымтан
өлбүтүнэн күндү кэргэнигэр Александра Васильевнаҕа, уолугар
Павел Ильичка, сиэннэригэр, аһылырын тэҥгэ үлэһэн,
райком төхүлүһүгэр Вера Сыроватская, Мария Старостина,
Петр, Светлана Пермяковтар, Аграфена Божикова, Светлана
Максимовна, Ирина Чичигинерова, Анастасия Полова, Розалия
Сивцева, Полина Собакина, Анна Дьяконова, Анастасия Захарова,
Татьяна Чепалова.

– Күндү убайа Листиков Илья Павлович олохтон барбытынан
бэйэлэрин ветераннарыгар, урукку промкомбинат директорыгар
Листиков Андрей Павловичка, кини дьэи кэргэтигэр,
аймактарыгар Чуралчытаагы маһы таҥастыыр комбинат
коллектива.

– Кэргэнигэр Александра Васильевнаҕа, уолугар Павел
Ильичка, сиэннэригэр, быраатыгар Андрей Павловичка, балтыгар
Татьяна Павловнаҕа, бары чугас дьонугар, аймактарыгар Д. П.
Коркин аатынан ЧРОСИО уонна ЧГФКСИ администрацияга,
холбоһуктаах профкомнара, коллективтэра.

– Убаастабыллаах Илья Павлович Листиков уһун ыарахан
марымтан олохтон барбытынан кэргэнигэр, уолугар,
сиэннэригэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, бары чугас дьонугар,
аймактарыгар "Сага олох" РИХ ГУ коллектива.

– Кэргэнигэр истинник саныыр санастарыгар Александра
Васильевнаҕа, уолугар Павел Ильичка, кийитигэр, сиэннэригэр,
быраатыгар Андрей Павловичка, санастарыгар Мария
Семеновнаҕа, бары аймактарыгар убайдары Илья Павлович
Листиков олохтон барбытынан Никуловтар, Листиковтар.

– Убаастабыллаах Илья Павлович Листиков олохтон
туораабытынан кэргэнигэр Александра Васильевнаҕа, уолугар
Павел Ильичка кэргэнигэр, убайыгар Андрей Павловичка,
кийитигэр Мария Семеновна Неустроиттар, Михаил, Василий
Степановтар, Евграфовтар, Оксанашиковтар дьэи кэргэтигэр.

Редактор э. т. С. Р. ДАНИЛОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы сөл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор – 41-332, отдаллар – 41-265.
E-mail: sanaoloh@churap.sakha.ru

Хаһматы тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительства, улуус дьаһалтата, редакция. Хаһмат сахалым тылынан отуорунуука, чаппарга, субютоҕа тахсар. Хаһмат индекса: 54907.

"Сага олох" редакционнай-издательской холбоһук ГУ.
Офсетнай баҕа. Сааһын № 91. Тираж 1698.
08.08.2003 с. бэчээкэ берилинэ.

Автор суругар атиллэр санаа
редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбөһөр
буолбатах. Сурукка ыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар эппиэттөөһүн
автор тус бэйэте сүгэр.